

Bo obisku v Rimu

Obisk, ki ga je pred dnevi opravil predsednik jugoslovanskega zveznega izvršnega sveta Mika Špiljak v Rimu, prav gotovo predstavlja novo, važno etapo v razvoju nadaljnjih vsestranskih odnosov med Italijo in Jugoslavijo. Če so dnevni in periodični tisk, radio in televizija barometer, ki kaže, kakšno je razpoloženje ne samo vladnih krogov, temveč tudi široke italijanske javnosti, moramo priznati, da je potekel prvi obisk visokega jugoslovanskega državnika v Italiji v takšnem vzdušju, kakršnega že dolgo nismo zabeležili. Italijanski dnevniki, radio in televizija so namreč temu obisku dali izreden poudarek in ga skratka skoraj vsi zelo pozitivno ocenili. To je najboljši dokaz, kako široka italijanska javnost soglaša in podpira prizadevanja vlad obeh sosednjih držav za še tesnejše in globlje medsebojno sodelovanje na najrazličnejših področjih.

Ko smo prebirali, kar so pisali veliki in ugledni italijanski dnevniki ob obisku Mike Špiljaka v Rimu, so nam padle v oči predvsem dve ugotovitvi: najprej gre za trditev, da po rešitvi tržaškega vprašanja, kot ga je določil londonski sporazum iz leta 1954, ni med dvema sosedoma ob Jadranu nobene druge sporne zadeve, ki bi ovirala medsebojne odnose ali motila njihov razvoj.

Druga zanimiva ugotovitev uglednih italijanskih listov je, da predstavljajo dosedanja odnosi med Italijo in Jugoslavijo najboljši in najbolj otipljiv dokaz, da sta sodelovanje in prijateljsko sožitje med dvema državama z različnim notranjim družbenim redom ne samo možni, temveč tudi vsestransko koristni, za oba partnerja, čeprav ju poleg različne notranje ureditve ločijo še različni pogledi na mednarodna politična vprašanja in zlasti različna angažiranost v mednarodni politiki.

Prva ugotovitev se nam zdi predvsem zato važna, ker dokazuje, da smatra široka italijanska javnost teritorialno ureditev med dvema državama, kakršna izhaja tako iz mirovne pogodbe kot iz londonskega sporazuma, za nekaj, kar je že konsolidirano in zato nesporno. Zato more v nas osamljeno pisanje tržaškega italijanskega dnevnika, ki je tudi ob tem obisku skušal pogrevati ta problem in s tem alarmirati javnost, vzbuditi le posmehe.

Iz druge ugotovitve pa izhaja, da sta Italija in Jugoslavija s svojim vsestranskim sodelovanjem zaorala pravzaprav ledino na področju mednarodnih odnosov med državami z različnimi notranjimi ureditvami in s tem pokazala pot, po kateri naj se usmerijo tudi ostale države tako v Evropi kot v svetu.

Kot pripadniki slovenske narodne skupnosti, ki živi v Italiji, se sedanjega stanja od-
(Nadaljevanje na 3. strani)

DNEVI STRAHOTE NA SICILIJI

V noči od nedelje na ponedeljek se je začela tresti zemlja v vsej južnozahodni pokrajini otoka Sicilije. V času 48 ur so zaznamovali aparati 20 hudih potresnih sunkov. Okrog treh zjutraj so nekateri dosegli deveto stopnjo Mercallijeve seizmične lestvice, kar znači že katastrofalen potres.

Takšen je tudi v resnici bil, oziroma je še, ker zemeljska skorja še vedno valovi v potresnih krčih. Potres je zajel ozemlje ob mejah pokrajin Trapani, Palermo in Agrigento. Najbolj prizadeta so mesteca okrog cestnega vozlišča pri krajih Gibellina, Salaparuta in Montevago. Gibellina, ki je imela 6410 prebivalcev, je po potresu dobesedno zbrisana z obličja zemlje. Mrtvih je nad 100 oseb, ranjenih pa še več. Popolnoma je razrušen tudi kraj Montevago s 3000 prebivalci. Pod ruševinami jih je našlo smrt 210, ranjenih je dvakrat toliko. Večina ostalih je pa razkropljenih, da ne vejo zanje. Skoro docela je na tleh tudi Salaparuta, ljudje so pa še pravočasno zbežali na prosto in je zato tam samo ena smrtna žrtev.

Poleg naštetih je več ali manj prizadetih od potresa še 17 drugih večjih krajev. Vsa potresna pokrajina se zdi iz helikopterja kot da bi jo bila bombardirala atomska bomba. Trume ljudi tavajo kot brez uma v mrazu in snegu. Celo v Palermu so vsi ljudje ponoči do včeraj raje zmrzovali pod milim nebom, kakor pa da bi ostali v hišah. Tudi tam je namreč dosti hišnih sten razpokanih, strešni okrajki so pa zgrmeli na ulice. Bolnišnice so prepolne ranjencev, na pokopališčih ni več prostora, več dni je bilo na desettisoče oseb brez

hrane in ponekod celo brez vode, da ne govorimo o prenočiščih in zdravilih.

Očividci trdijo, da je bilo huje kot v Skoplju. Dosedanja bilanca strahovitega potresa na Siciliji je po besedah notranjega ministra 337 mrtvih. To so pa samo že odkopane žrtve. Koliko jih je še pod grobljami! Število ranjenih gre v tisoč. Ljudi brez strehe je pa okoli 44.000. Ponekod so začeli bruhati iz zemlje žvepleni vulkani tako, da nudijo tisti kraji podobo strahovite bojne poljane.

Nekateri časnikarji ugotavljajo, da je prišla prva uradna pomoč nekoliko prepočasi. Najbolje bi bilo, če bi spustili na ogrožene kraje polk za potresno reševanje dobro opremljenih padalcev. Tako pa so prvi tovornjaki in vlaki z obleko, hrano in zdravili prepočasi prišli na kraje nesreče in so ljudje tudi do štiri dni zelo trpeli. O slabi prožnosti vladne pomoči bo tudi debata v zbornicah.

Priznati pa je treba, da so krajevni organi dali vse iz sebe, da polajšajo najhujše udarce. Polagoma je začela pritekati pomoč iz vseh krajev države in iz drugih držav. Moralno in dejansko pomoč je prinesel nesrečnemu ljudstvu tudi republiški predsednik Saragat. Prav tako tudi posebni papežev zastopnik. Dajalci krvi prihajajo v Trst tudi iz Kopra. V Ameriki in na Japonskem so odprte nabirke za nesrečne Sicilijance.

Ves svet je solidaren s prizadetimi od tako hude naravne nesreče, ki je ne zna predvidevati še nobena moderna znanost. Ta obča človeška pomoč je pa tudi svetla točka ob tako hudem udarcu.

Vzajemnost s koroškimi Slovenci

Svet Slovenske skupnosti, zbran na svoji seji dne 15. januarja 1968, izraža vzajemnost s slovenskimi rojaki Narodnega sveta koroških Slovencev ob priliki njihovega pogumnega boja za pravice slovenske manjšine na Koroškem;

obenem poziva vse Slovence doma in po svetu, da v okviru svojih moči pripomorejo k uresničitvi tega slovenskega programa, ki so ga koroški Slovenci svobodno in neodvisno sprejeli;

hkrati poziva vso demokratično javnost, da se pridruži tem željam po mirni in pravični rešitvi vseh problemov koroških Slovencev.

Svet Slovenske skupnosti
v Trstu

Narodni svet koroških Slovencev, ki združuje Slovence katoliškega nazora, je predložil pred kratkim avstrijski vladi spomenico, ki vsebuje odločne zahteve po dokončni rešitvi manjšinskega vprašanja in konkretne predloge za tako rešitev.

Zveza organizacij koroških Slovencev levičarske miselnosti, ki sodeluje s Socialistično stranko Avstrije ali s KPA, pa ni podprla teh zahtev in se je javno distancirala od njih, ker vidi v njih nacionalizem, medtem ko sama zagovarja vključevanje Slovencev v avstrijske leve stranke, zlasti SPA, in meni da s tem najbolje služi slovenski stvari na Koroškem in pomaga reševati vprašanja tamkajšnje slovenske manjšine.

RADIO TRST A

• NEDELJA, 21. januarja ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojani; 10.15 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Poslednji Mohikanec«. Napisal James Fenimore Cooper, prevedel in dramatisiral Dušan Pertot. Tretji del: »V oblasti Huronov«. Igra R.O., Vodi Lojzka Lombar; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj...; 14.30 Sedem dni v svetu; 14.45 Popevke za nedeljski popoldan; 15.30 »Voditelj«. Drama v dveh delih, napisal Claudio Novelli, prevedel Maks Sah. Igra R.O., režira Jože Peterlin; 17.30 Prijatelji zborovskega petja; 18.00 Koncert v miniaturni; 20.30 Pod farnim zvonom župne cerkve v Stoblanku, pripravil Saša Martelanc; 22.10 Sodobna glasba.

• PONEDELJEK, 22. januarja, ob: 11.40 Radio za šole (za srednjo šolo); 12.10 Pomenek s poslušavkami; 17.20 Ne vse, toda o vsem; 17.40 Radio za šole (za srednjo šolo); 18.00 Zbor »Antonio Illersberg«; 18.30 Iz Beethovnovga in Schönbergovega opusa; 20.50 Pripovedniki naše dežele: Danijela Nedoh; »V svetju sreče«; 22.00 Pol ure popevk; 22.30 Slovenski solisti. Sopranistka Nada Zrimšek, pri klavirju Janko Setine.

• TOREK, 23. januarja, ob: 12.00 Pod farnim zvonom župne cerkve v Stoblanku; 17.20 Slovenščina za Slovence; 17.40 Bruno Nice: Veliki pomorščaki: »Stari vek«, prevod Gojmir Budal; 17.50 Poje vokalni duo Kos-Pertot ob spremljavi tria Oskarja Kjudra; 18.30 Koncertisti naše dežele. Klarinetist Giorgio Brezigar in pianist Bruno Bidussi; 19.10 Plošče za vas, o'z oddaja; 20.35 Franco Alfano: »Cyrano de Bergerac«, opera.

• SREDA, 24. januarja, ob: 11.40 Radio za šole (za prvo stopnjo osnovnih šol); 12.10 Liki iz naše preteklosti: »Viktor Bežek«; 17.20 Odvetnik za vsakogar, pravna posvetovalnica; 17.40 Radio za šole (za prvo stopnjo osnovnih šol); 19.20 Razkuštrane pesmi; 20.35 Simfonični koncert.

• CETRTEK, 25. januarja, ob: 12.00 Tri in ena — sobotni variete. Besedilo Danila Lovrečiča; 17.20 Predsed zgodovine italijanskega slovstva: Marija Kacin; »Junaške in junaško-komične pesnitve«; 18.00 Zanoskajmo Lesu Baxteriu. Johnnyju Dorelliju in Harryju Arnoldu; 18.30 Sodobni italijanski skladatelji; 19.10 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše. Pripravila Krasulja Simoniti; 20.35 »Pokojin Pirova«. Komedia v treh dejanjih, napisal Achille Campanile, prevedel Rado Rauber. Igra R.O., režira Jože Peterlin; 22.30 Skladbe davnih dob. Skladbe Guillaumea de Machaut.

• PETEK, 26. januarja, ob: 11.40 Radio za šole (za drugo stopnjo osnovnih šol); 12.10 Gospodinja nakupa; 17.40 Radio za šole (za drugo stopnjo osnovnih šol); 18.00 Zbor »Liublanski Zvon« pod vodstvom Jožeta Hanca; 18.30 Godalni orkester »Tübingen Solisten«, s sodelovanjem violinista Rainerja Köblleja; 19.10 Novele XX. stoletja: Ivan Tavčar: »Gospa Amalija«; 20.35 Gospodarstvo in delo; 20.50 Koncert Operne glasbe; 22.30 Komorne skladbe deželnih skladateljev.

• SOBOTA, 27. januarja, ob: 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 12.00 Iz starih časov, pripravil dr. Lojze Tul; 13.30 Semeni plošče; 15.00 Glasbena oddaja za mladino; 16.00 Avtoradio — oddaja za avtomobiliste; 16.10 Pregled slovenske dramatike. Pripravila Jože Peterlin in Josip Tavčar. Naturalistični načrti v slovenski drami. Prizore igra R.O., režira Jože Peterlin; 17.20 Dialog — Cerkev v sodobnem svetu; 17.40 Silvan Kerševan: »Razvoj gospodarskih panog v Posočju v zadnjih stoletih«; 19.10 Družinski obzorik, pripravila prof. Ivan Theuerschuh; 19.25 Operetne melodije; 20.35 Teden v Italiji; 20.50 Tri in ena — sobotni variete. Besedilo Danila Lovrečiča; 21.20 Vabilo na ples; 22.40 Za prijeten konec tedna.

TEDENSKI KOLEDARČEK

21. januarja, **nedelja**: Neža, Janja
22. januarja, **ponedeljek**: Viktor, Vincencij
23. januarja, **torek**: Rajko, Rajmund
24. januarja, **sreda**: Felician, Miroslava
25. januarja, **četrtek**: Pavel Trpmir
26. januarja, **petek**: Pavla, Polikarp
27. januarja, **sobota**: Janez, Sava,
28. januarja, **nedelja**: Peter, Tilen

Zadeva SIFAR ne more vzbujati strahu italijanski demokrati

V Italiji se je zadnje dni v časopisju — manj pa med ljudstvom in sploh v javnosti — veliko razpravljalo o takoimenovani zadevi SIFAR, v zvezi z dozdevnimi načrti o prevratu, ki so ga v l. 1964 pripravljali neki generali in to celo v dogovoru s Segnitem, takratnim predsednikom, da bi preprečili komunistični prevzem oblasti, ki se je baje pripravljala. Generali so baje že pripravljali sezname ljudi, ki bi jih bilo treba aretirati ali kakorkoli »pospraviti«. V zadevo je bila vmešana tudi vojaška protioveščevalna služba SIFAR. O tem se vodi zdaj sodna preiskava v Rimu. Zadeve pa so se polastile seveda tudi stranke in jo izkoriščajo v svoje politične namene. Nekaj generalov, kot npr. De Lorenzo, bivši poveljnik glavnega stana vojske, je bilo že odstavljenih. V kratkem pa nameravajo zamenjati še druge visoke častnike, da bi ne prišli spet »v skušnjavo«.

Kljub temu, da je na vsej stvari nekaj resnice, kajti kjer je dim, tam je ogenj, je vse skupaj vendarle tako fantastično, da se zdi razburjanje nekaterih krogov zaradi te stvari močno pretirano, da ne rečemo preračunano samo na politični učinek — četudi je budnost seveda vedno potrebna. Italijanska demokracija z vsem svojim razvejanim strankarskim sistemom, z močnimi sindikalnimi in nešteti drugimi, demokraciji privrženimi ali vsaj proti skrajni desnici in levici usmerjenimi organizacijami in sploh z vsem svojim družbenim ustrojem je danes tako močna — kljub

vsem napakam — da lahko le kak blaznež — ali popoln političen primitivnež — pomisli, da bi jo vrgel in uničil s silo. S kakšno silo? Tudi vojska je sestavljena v glavnem iz demokratičnih mladih ljudi, ki so za vse prej kot za nove diktature. Poleg tega ima danes italijanska demokracija široko plast sijajnih politikov, voditeljev in upravnih strokovnjakov vseh vrst, morda najboljših v Evropi. Peščica generalov, ki bi se šli diktatorske vlade, bi nudila spricho njih kaj klavirno, da ne rečemo smešno podobo. Pa tudi gospodarski položaj je tako trden in življenjska raven v takem dviganju, da ljudem nikakor ni za politične pustolovščine, ki bi vse to pokvarile ali spravile v nevarnost.

Zato ni treba, da bi tlačila italijansko demokracijo mora zaradi zadeve SIFAR. Malo posvetiti od časa do časa v vse kote in pomesti smeti in pajčevino pa ne škodi. In to bosta zdaj napravila, kot se lahko upa, sodna preiskava in tisk, tudi če bo zraven malo demagogije.

—0—

AMERICANI SO SLABI PSIHOLOGI

Kolona 200 ameriških mornariških strelcev na desetih tovornjakih in v spremstvu tankov je padla nekaj kilometrov južno od demilitarizirane cone v Vietnamu v zasedo gverilcev, pri čemer je bilo 19 Američanov ubitih, 49 pa ranjenih. Boj je trajal pet ur. Gverilci so z minometalci tolkli po Američanih in njihovih vozilih.

Američani so doslej izgubili po lastnih podatkih pri bombardiranjih Severnega Vietnama 785 letal, po severnovietnamskih pa 2717. Pri vsem tem pa se vedno bolj kaže, da letalsko bombardiranje ne bo moglo odločiti te vojne, vsaj ne, dokler bo trajal v Severnem Vietnamu totalitarni režim, ki ne dopušča, da bi se ljudstvo pritoževalo nad svojim položajem, ampak zahteva od njega junaštvo za vsako ceno. Očitno je, da se Američani še nikakor niso vživeli v psihologijo ljudi pod totalitarnimi režimi in si še vedno delajo iluzije, da reagirajo ti ljudje na dogajanje enako kot ljudje v zahodni družbi, kjer lahko kritizirajo in se upirajo, če jim ni kaj prav.

TITOV OBISKI

Jugoslovanski državni predsednik Tito je v torek končal svoj uradni obisk v Pakistanu. Včeraj je nadaljeval z ženo Jovanko svojo pot v Kambodžo. V glavnem mestu Pnom Penhu je bilo vse pripravljeno za slovesen sprejem maršala Tita in njegovega spremstva. Ozračje je motila le od oblasti odkrita skupina Kitajcev in domačih filokitajcev, ki so pripravljali na povelje iz Pekinga atentat na Tita. Glavne zarotnike so že pozaprl. Maove zarote proti Titu kažejo, da ne mara pomirjevalnega vpliva, ki ga izvaja jugoslovanska uradna politika, tudi v jugovzhodni Aziji.

Še dolgo ne bo sporazuma o Južni Tirolski

Vse kaže, da še dolgo ne bo prišlo med Avstrijo in Italijo do sporazuma o Južni Tirolski. Pogajanja so ponovno zaspala, razvnele pa so se nove polemike. Italija je odločena, da se bo upirala pristopu Avstrije k Skupnemu evropskemu trgu, če Avstrija ne napravi konec terorizmu na Južnem Tirolskem, s tem, da ne bo več dajala zavetja teroristom. Avstrijci pa menijo, da terorizem ni vzrok, ampak posledica neurejenosti razmer na Južnem Tirolskem in da bo terorizem ponehal sam po sebi, ko bo rešeno to vprašanje.

Te dni je avstrijski notranji minister Hetzenauer ostro polemiziral s turinsko »Stampe«, ki jo je označil za list ministra Fanfanija, zaradi nekega njenega uvodnika o Avstriji. List je svetoval Avstrijcem ob severni italijanski meji, da bi posnemali vzgled Italijanov ob vzhodni meji Italije. Potem

bi bila, po mnenju »Stampe«, Evropa bolj mirna.

—0—

RAJSI V ZAPORU NA TOPLEM

V občini Larino pri Campobassu v južni Italiji so se javili karabinjerjem trije sardinski banditi, ki jih je iskala policija in so zato pobegnili s Sardinije na Celcino. Zaposlili so se kot pastirji, a ko je policija tudi tam odkrila njihovo pravo identiteto, so pobegnili v gore.

Sneg in mraz, ki sta zajela zadnji čas tudi južno Italijo, ter pomanjkanje hrane pa so jih prisilili, da so si poiskali toplo zavetje v — zaporu.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Večji vpliv slovenske republike v zunanji trgovini

Zadnji čas je začelo v Jugoslaviji prodirati spoznanje, da se gospodarsko samoupravljanje ne more omejiti samo na gospodarska podjetja in na občine, mimo republik, ampak da so največja in najnujnejša, pa tudi najnaravnejša ter najbolj organska samoupravna telesa ravno narodi, katerih državoupravni ogrodi in okvir ter nosilci njihove suverenosti so republike, tembolj ker je izraz suverenost nesmiseln, če ni samouprave. Iz tega spoznanja so začele prevzemati republike nase vedno važnejše naloge.

VEČJI DELEŽ NARODNEGA DOHODKA V SOCIALNE NAMENE

Poročali smo že, da sta slovenska in hrvaška republika zahtevali od zvezne uprave pravico, da uporabita en odstotek več od svojega narodnega dohodka za rešitev nekaterih nujnih socialnih, kulturnih in šolskih nalog, npr. za zvišanje krivično nizkih pokojnin in financiranje strokovnega šolstva. Ta pravica jima je bila v teoriji sicer priznana, v praksi pa ne. Kljub temu je hrvaška republika že sklenila, da bo uporabila dva odstotka več svojega narodnega dohodka v socialno-kulturne namene, in verjetno ji bo slovenska republika sledila. S tem bi bile rešene res le najnujnejše naloge. Tudi srbska republika se je izrekla proti takoiimenovanemu »limitu«, ki omejuje stopnjo uporabe narodnega dohodka v take namene, četudi ji zaradi drugačnih razmer dosedanja stopnja odgovarja.

Jugoslovanska zunanja trgovina je bila lani močno deficitna, zlasti s področjem konvertibilnih (dobrih, t. j. zamenljivih) zahodnih valut. Toda medtem ko je bil izvoz iz ostale države precej medel, je slovenska industrija krepko prodirala na zahodne trge. »Slovenska industrija je lani povečala izvoz v mnogo večji meri kot industrija v ostali državi«, je zapisalo »Delo« v ponedeljek v uvodniku »Večji vpliv v zunanji trgovini«. Kljub temu je prišlo do nekaterih pojavov, ki povzročajo skrb, npr. da nazaduje izvoz končnih izdelkov in da nekatere pomembne panoge, kot sta npr. kovinska in lesna industrija, v svojem izvozu stagnirajo. V tej zvezi piše »Delo«:

VEČJA ODGOVORNOST REPUBLIKE ZA ZUNANJO TRGOVINO

»V omenjenem položaju je razumljiva tudi večja skrb in odgovornost republiških organov za čim uspešnejše usmerjanje in pospeševanje naše zunanje trgovinske izmenjave. Očitno smo prišli v obdobje, ko se mora republika, v kateri ima zunanjetrgovinska izmenjava tako pomembno vlogo in vpliv na proizvodnjo in gospodarski razvoj, v večji meri zavzeti za reševanje vprašanj našega zunanjetrgovinskega in deviznega sistema in usmerjanja naše zunanjetrgovinske politike sploh. Razen tega ji tudi specifičen geografski in ekonomski položaj ter stopnja njenega razvoja narekujejo, da hitreje in odločneje uresničuje ideje reforme na področju zunanjetrgovinskih odnosov. Tu ni mogoče več prepušča-

ti vse pobude zgolj zveznim organom in čakati, kaj bodo oni ukrenili. Lani je npr. gospodarstvo naše republike (Slovenije) pokazalo veliko aktivnost in je dalo številne pobude za reševanje predvidenih sprememb našega zunanjetrgovinskega in deviznega režima. Čeprav so bili njegovi predlogi konkretni in konstruktivni, jih zvezni organi niso upoštevali, pač pa so sprejeli tudi take spremembe, za katere v gospodarstvu naše republike prevladuje prepričanje, da ne peljejo v razvoju sistema naprej, pač pa nazaj.

Važna vloga v tej povečani aktivnosti republike naj bi pripadla pravkar osnovanemu komiteju za zunanjo trgovino,« zaključuje »Delo«. »Njegova vloga bo predvsem v proučevanju dolgoročnih vprašanj na tem področju, to je sistema in njegovih instrumentov, pa tudi v pospeševanju vseh oblik izmenjave vključno industrijsko kooperacijo in uvoz tujega kapitala.«

Avtomobilski promet skozi Slovenijo

»Kako bodo dražji potni listi vplivali na potovanja naših (jugoslovanskih) državljanov v inozemstvo, je sedaj težko reči. Kakor koli že — ob koncu lanskega, 1967. leta, so na mednarodnih prehodih v Slovenijo zabeležili številko, ki je zelo blizu 80 milijonom (prehodov jugoslovanskih in tujih državljanov v obe smeri) in okrog 20 milijonov motornih vozil, kar je približno 36% več kot lani. Tujcev s potnimi listi pa je do konca leta prispelo v Slovenijo nekaj več kot 30 milijonov. Število tujcev, ki prihajajo k nam, pa je vsako leto večje in zato lahko pričakujemo letos še večji obisk. To pa zahteva, da že sedaj razmislimo, kako bi še bolj sprostili promet na mejnih prehodih,« je zapisal te dni neki ljubljanski list.

V Sloveniji je 98 mejnih prehodov, od tega 26 mednarodnih. Na vsakih 7,5 km državne meje pride povprečno po en prehod. Slovenija je tako res »odprta« dežela, četudi nekateri še očitajo Slovencem, da se »zapirajo«. Okrog 90% vseh potnikov in avtomobilov, ki prihajajo v Jugoslavijo, gre skozi Slovenijo. Na mejnih prehodih v Slovenijo je zaposlenih 313 ljudi, katerih izobrazba pa po teh podatkih še ni zadovoljiva. Le 58 jih govori kak tuj jezik, ra-

zume ga (pasivno) 149 ljudi, 106 pa jih ne zna sploh nobenega tujega jezika. Slovensko jih ne zna 40%. Mejni prehodi so še pomanjkljivo urejeni in tudi osebe je še preslabo plačano, posebno glede na ogromno delo, ki ga mora opraviti v nezdruživih razmerah (zaradi koncentracije izpušnih plinov avtomobilov).

—0—

PO OBISKU V RIMU

(Nadaljevanje s 1. strani)

nosov med Italijo in Jugoslavijo samo iskreno veselimo. V polni meri se namreč zavedamo, da je to prvi pogoj, ki omogoča, da se pravično rešijo in uredijo tudi številna še odprta manjšinska vprašanja, kar bo hkrati omogočilo, da bo naša narodna manjšina dejansko postala most med dvema državama in med sosednimi narodi ter s tem dragocen instrument za nadaljnje sodelovanje, za nadaljnjo poglobitev medsebojnega sožitja in za utrditev miru v tem delu Evrope.

Obisk Mike Špiljaka pri italijanskih državnikih, kot tudi njegov izredno važen sprejem pri Pavlu VI. ter njegov razgovor z odposlanstvom slovenske narodne manjšine so po našem globokem prepričanju dogodki, ki kažejo, da perspektiva, kakršno smo pravkar nakazali, ni nekaj neuresničljivega, nekaj utopičnega, temveč dejansko edina alternativa, za realizacijo katere mora zlasti tukajšnje obmejno ljudstvo zastaviti vse svoje sile. Tudi od naše dobre volje, od naše sposobnosti, od naših prizadevanj je seveda odvisno, ali bo bodoči razvoj ubral to smer.

D. L.

Hude posledice mraza

Izredno hud mraz, ki je značilen za letošnji januar skoro po vsej Evropi, je povzročil tudi nešteto nesreč. Pri nas na Tržaškem je prišlo, hvala Bogu, samo do manjših nesreč, padcev z zlomom noge itd. Od drugod pa javljajo o mnogo hujših nesrečah. Blizu Foggie v Apuliji so utonili trije dečki, ki so se drsali po zmrznjenem umetnem kalu v predmestju. Led je bil pretenak. Žrtve so imele 9, 8 in 5 let. Ko so se lovili, so padli vsi trije na istem kraju in led se je udril.

Pri Lodiju je padla 14-letna dijakinja Maria Gabriella Bonfanti na cesto, ko je zdrsnilo kolo, na katerem sta se s sestrčno peljali v šolo, na ledu. Povožil jo je tovornjak, ki je v tistem hipu peljal mimo, da je bila na mestu mrtva.

Tudi iz Slovenije poročajo o hudih nesrečah, ki sta jih povzročila sneg in led. Na več krajih se je zgodilo, da so avto-

mobili zaradi leda obtičali na tračnicah v hipu, ko je prihajal vlak. Blizu Ilirske Bistrice je bila tako uničena cela družina razen moža, ki je šofiral in katerega nepredvidnost je povzročila nesrečo.

Nesteto takih in podobnih nesreč se je dogajalo tudi drugod. Na Škotskem je divjal orkan, ki je zahteval 20 mrtvih. Zelo veliko je bilo te dni tudi smrtnih nesreč in manjših zaradi požarov, ki so jih povzročile preveč razgrete peči, kratki stiki, eksplozije plinskih peči ali zastrupitve s plinom. Zdi se, da je moderna civilizacija še za veliko pomnožila nevarnosti zime, namesto da bi jih ublažila. Zlasti uvedba plinskih in naftnih peči je povečala število smrtnih žrtev zime. Zaradi tehnike postaja življenje komplicirano in mnogi ljudje mu po svoji inteligenci niso več kos, a tudi resnična inteligenca ne more predvideti vseh možnih nesrečnih slučajev.

DEBELE NOGE ZARADI MINIKRIL

Ameriške vladne oblasti so opozorile svoje nameščenke, ki nosijo minikrilo, da bodo dobile od tega debele noge. Zdravniki so namreč ugotovili, da se na nogah, mečah in stegnih, ki so premalo pokrite, nabira maščoba kot naravna zaščita telesa pred mrazom.

Koliko je to svarilo zaleglo, še ni znano. Pravijo pa, da je neko dekle z minikrilom vprašalo funkcionarja, ki jo je opozoril na to nevarnost in ki si je ravno prižigal cigareto: »Vi pa gotovo veste, da kajenje povzroča raka in vendar kadite.«

»Tvegam,« je odgovoril oni s nasmehom.

»Tudi jaz tvegam,« je odvrnilo dekle.

Tržaškega

Slovenska skupnost in leva sredina

V ponedeljek se je v Trstu sestal Svet Slovenske skupnosti ter obširno razpravljalo o splošnem političnem položaju na Tržaškem, o položaju v krajevnih ustanovah ter o delovanju deželne uprave. S posebno pozornostjo je svet proučil bodočo politično akcijo Slovenske skupnosti ter zlasti njene odnose z levo sredino. To je bilo nujno glede na težave, ki so nastale zaradi napovedanih novih razlaščenj v dolinski občini, katerih posledica so med drugim bili negativno stališče predstavnika Slov. skupnosti v tržaškem mestnem svetu do proračuna za leto 1967 in težave v tistih krajevnih ustanovah, kjer predstavniki Slov. skupnosti sodelujejo z zastopniki strank leve sredine.

Svet je ugotovil, da so argumenti, s katerimi je Slov. skupnost utemeljevala svoja stališča do raznih življenjskih vprašanj slovenske narodne skupine na Tržaškem, imeli širok odmev tako v javnosti kot zlasti pri strankah leve sredine. To je med drugim pospešilo rešitev določenih upravnih problemov v tržaški občini in pri pokrajinski upravi, problemov, ki se tičejo slovenskih koristi. Svet je dalje ugotovil, da so se medtem ponovno poglobila pri vodstvih sredinsko-levih strank načelna stališča do slovenske manjšine, kar je tudi važno za bodočo politično in upravno akcijo.

Predstavniki posameznih skupin, ki sestavljajo Slov. skupnost, so nato obrazložili mnenja in stališča svojih skupin o navedenih odnosih s strankami leve sredine, končno pa je svet po daljši razpravi odobril naslednjo resolucijo:

»Svet Slovenske skupnosti je na svoji seji dne 15. t. m. proučil politično akcijo, ki jo bo morala zvajati Slovenska skupnost zlasti

ODPRTJE SPACALOVE RAZSTAVE V MUZEJU REVOLTELLA

Od 18. januarja do 18. februarja bo prirejena, kot smo že poročali, v muzeju Revoltella v Trstu velika razstava grafik Lojzeta Spacala, iz razdobja 1937-1967. Razstava bo obsegala 11 dvoran in bo prikazovala 158 grafik, tako lesoreze kot tudi nekatere druge tehnike, pa tudi matrice.

To pomeni novo lepo priznanje za tega našega mojstra lesoreza. Mnogo grafičnih listov prikazuje motive s Krasa in z naše obale, npr. »Kras v poletju« in v drugih letnih časih, »Kraška pregrada«, »Ribičeva koča« itd.

TEČAJ ZA ITALIJANSKE UČITELJE

V torek se je začel v prostorih Ljudske univerze v Trstu seminar za učitelje, ki poučujejo na italijanskih osemletkah v Istri. Udeležuje se ga 30 učiteljev iz Istre in z Reke ter 6 študentov, vpisanih na pedagoško šolo v Pulju. Na tečaju predavajo profesorji s tržaške univerze o pouku in metodiki italijanščine na osemletkah. Seminar bo trajal do 22. januarja.

Ob koncu januarja pa bo odprt v Istri, kakor lani, poseben tečaj za italijansko kulturo in jezik, ki ga bodo obiskovali učitelji in dijaki.

v bližnji bodočnosti. Ugotovil je težave, ki so nastale zadnje čase v odnosih do leve sredine in izrekel prepričanje, da za slovensko narodno manjšino še vedno veljajo načela leve sredine, ker je njena politika kljub raznim težavam omogočila v Trstu ugodno ozračje za odnose med italijansko večino in slovensko manjšino ter s tem tudi za reševanje temeljnih in vsakodnevnih vprašanj slovenske narodne manjšine.

Svet Slovenske skupnosti vztraja pri svojem stališču proti krivičnemu razlaščenju in sodi, da morajo vse sile leve sredine odločneje podpreti Slovensko skupnost pri vzajemnem reševanju teh vprašanj, kar bi omogočilo sodelovanje.

Repentabor:

OBCINSKI PRORACUN ODOBREN

V torek je repentaborski občinski svet na redni seji odobril proračun za leto 1968. Proračun predvideva 10 milijonov primanjkljaja, za poravnavo katerega bodo zaprosili za državni in deželni prispevek.

Na županov predlog je svet izrazil svojo solidarnost s sicilskim ljudstvom, ki ga je hudo prizadel potres. V solidarnostni sklad je svet prispeval 15 tisoč lir.

V DEŽELNEM SVETU

Deželni svet je v sredo odobril zakonski osnutek o prispevkih za šolske infrastrukture. Po tem zakonu bo deželna uprava razdelila 300 milijonov lir iz proračuna za leto 1967 za gradnjo, ureditev ali izboljšanje poslopij, v katerih so dijaški domovi, študentske menze, knjižnice itd.

Deželni svet je nato nadaljeval razpravo o urbanističnem zakonu.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

priredi v torek, 23. januarja, ob 16. uri v Kulturnem domu v Trstu in v sredo, 24. januarja, ob 15.30 v dvorani pri Zlatem pajku v Gorici

KONCERT

70-članskega mladinskega zbora osnovne šole iz Lesc pri Bledu. Zbor, ki ga vodi naš znani rojak prof. KAREL BOŠJANCIC, bo izvajal skladbe Premrla, Flajšmana, Grbca, Pribošiča, Adamiča, Križmana, Deva, Vrabca, Kernjaka, Merkuja, Kjudra, Venturinijsa, Liparja, Boštjančiča, Ote, Kozine in Pahorja.

Za podeželje bo organiziran avtobusni prevoz.

RIBJI ULOV V DEŽELI

Poleg drugih gospodarskih dejavnosti je v deželi Furlanija-Juljska krajina na odličnem mestu tudi ribištvo.

Po zadnjih podatkih je znašal v prvih devetih mesecih lanskega leta morski in lagunski ribji lov nekaj manj kot štiri in pol milijona kilogramov. V primeri s predlanskim letom se je povišal za 18 odstotkov ali 658 tisoč kilogramov. Denarna vrednost ulova je dosegla eno milijardo in 79 milijonov lir, to je 7 odstotkov več kot v lanskih prvih devetih mesecih. Na splošno se je znižal ulov lupinarjev (raki, školjke in podobno).

Glavni ribji trg v deželi je še vedno ostal Trst. Tu je bilo izkranih dva milijona 158 tisoč kilogramov raznih ribjih vrst v vrednosti 406 milijonov lir. Sledi Gradež, kjer je prišlo na trg en milijon 208 tisoč kilogramov rib v vrednosti 339 milijonov lir.

Na tretjem mestu kot ribiško središče je Marano Lagunare, kjer je prišlo na trg nekaj nad 743 tisoč kilogramov ribjih vrst v skupni vrednosti 287 milijonov lir.

Četrto ribiško tržišče v deželi pa je Tržič. Tu so ribiči ulovili v prvih devetih mesecih lanskega leta 200.606 kilogramov rib, po večini glavačev za vrednost 45 milijonov lir.

V Miljah je znašal ulov 15.400 kilogramov, ki je prinesel nekaj nad dva milijona lir.

Ostali ribiški kraji v deželi so manjšega gospodarskega pomena. Na splošno se pa more ugotoviti, da se je ribji lov kvantitativno izboljšal, cene so pa padle.

Za **TEDEN EDINOSTI** med kristjani bo v nedeljo 21. januarja ob 16. uri v cerkvi sv. Vincencija v Trstu **vzhodna liturgija** v staroslovanskem jeziku, po maši pa v bližnji župnijski dvorani **ekumenska prireditev**: nastop Ekumenskega okteta (vodi prof. Zorko Harej), govor o veličini krščanskega Vzhoda, prikaz bizantinskih ikon (skioptične slike), recitacije itd.

K udeležbi toplo vabi Apostolstvo sv. Cirila in Metoda v Trstu.

RADIJSKI KONCERT

Tržaška radijska postaja je priredila v ponedeljek zvečer v avditoriju A v radijski palači javen koncert, na katerem sta nastopila sopranistka Ljuba Berce Košuta in Gabriel Pisani (Piščanc). Na sporedu so bile skladbe Ivana Grbca in ljudske.

Zima na Krasu

Ceprav se ne more reči, da je letošnja zima izjemno huda — je le ena izmed ostrih — pa je le neprijetna, ker traja mraz kar naprej. Že december je bil suh in zelo mrzel, v januarju pa se dvigne termometer le kdaj ob sončnih dnevih iznad ničle, ob jutrih pa je kazal tudi do 12 pod ničlo in še več. Še sreča, da se mrazu ni pridružila prava burja. Pihala je le nekaj dni, ko temperatura še ni padla prav nizko.

V torek je hud mraz sicer popustil, četrto je temperatura kljub temu še precej nizka, pač pa se je začelo vlažno in mračno vreme, s pršenjem in meglo. Opčine so bile v sredo dopoldne zavite v gosto belo

meglo. Vлага pobira sneg, kar ga je še ostalo, ki pa je poledenel. Za njim žalujejo samo naši otroci, ki so se letos le nekoliko nasankali. Seveda upajo, da bo še zapadlo snega, odrasli pa si ga nič preveč ne želimo. Dolgi mraz je namreč začel kazati svoje posledice tudi v zdravstvenem pogledu. Mnogo ljudi je zadnje dni zbolelo na influenco, s kašljem, temperaturo in glavobolom.

Ceste na gornjem tržaškem Krasu, proti Repentabru so še vedno poledenele, kar otežuje avtobusni promet. Tako so za sredo odpovedali celo avtobus, ki vozi otroke iz repentaborske občine v nižjo srednjo šolo na Opčine.

GORISKO ODPOSLANSTVO V RIMU

V Rimu se je več dni mudilo goriško odposlanstvo. Sestavljali so ga senator Valauri, goriški in trziški župan, pokrajinski predsednik in tajnik pokrajinske krščanske demokracije.

Odposlanci so najvišjim vladnim osebam predložili najnujnejše gospodarske potrebe naše pokrajine. Ministrskemu predsedniku Moru so razložili potrebo protosinhrotrona v Doberdobo, glede česar smo pa v našem listu že pred tremi meseci povedali svoje stališče, in sicer nevarnost raznaroditve našega strnjenege etničnega ozemlja, če ne bo vlada poskrbela obenem z gospodarskim dvigom, tudi s posebnimi ukrepi, da se ohrani z zaposlitvijo in ohranitvijo zemlje tudi naš živelj na Doberdobski planoti.

V tem smislu si zastavljajo zdaj to vprašanje tudi drugi slovenski zastopniki z Goriškega.

Goriško odposlanstvo je Mora zainteresiralo tudi za avtomobilsko cesto Villesse-Ljubljana, za odpravo vojaških služnosti in za ohranitev nekaterih tovarn (n. pr. Solvay v Trziču), ki so v nevarnosti, da jih zaprejo.

Predsednik je ponovno obljubljal, da se bo zanimal za predložene pritožbe.

ZA ZBLIŽANJE CERKVA

V manjšem obsegu veje pokoncilski duh o zblizanju krščanskih Cerkv tudi v Gorici. Že 13. decembra sta se srečala v nadškofijskem dvorcu protestantski metodistični glavni pastor za Severno Italijo dr. Tara in nadškof Cocolin. V razgovoru sta oba cerkvena predstavnika spoznala, da je mogoče govoriti o krščanskem občestvu ali ekumenizmu. Nadalje sta ugotovila potrebo po skupnih verskih sestankih in po go-reči molitvi za zblizanje.

Nadškof je imenoval posebno komisijo, ki je v dogovoru s pastorjem pripravila bodoče verske sestanke in skupne molitve.

Prvi bo v četrtek 18. januarja v evangelijski cerkvi v ulici Diaz ob 18. uri popoldne. Naslednji goriški katoliško-protestantski sestanek in skupna molitvena ura bo pa v četrtek 25. januarja v stolni cerkvi.

Med obema četrtkoma bo v Gorici molitvena osmina za združenje Cerkv. V stolni cerkvi vsak večer ob sedmi uri. Pridigali bodo izmenoma mestni župniki in redovni predstojniki. V drugih mestnih farnih cerkvah bodo enake pobožnosti z istim namenom.

UMETNIŠKA RAZSTAVA

V torek zvečer je odprl slikar Jože Cej svojo samostojno umetniško razstavo v dvorani kluba »Simon Gregorčič« na Verdijevej korzi v Gorici. Razstavljenih ima 10 del, predvsem pokrajinskih slik.

Cej je že prej nastopal na razstavah po naših krajih in v Benetkah. Slikar je po rodu iz Gorice. Študiral je na slovenskih srednjih šolah v Gorici. Končal pa je umetnostni licej v Benetkah. Zdaj poučuje risanje na srednjih šolah.

MRAZ IN PREHLAD

Kakor pratika kaže, tako se je letos tudi vreme izkazalo: jasno, še bolj pa vetrovno in mrzlo.

Take zmrzali kot letos od Svetih treh kraljev dalje, ne pomnimo že od leta 1929,

ko so pri nas vse oljke zmrznile in so šli z vozom čez zamrznjeno Sočo pod pevmskim mostom. Če bo šlo tako naprej, bo letošnja zima tisti podobna. Takrat je kazal toplomer v mestu 18 stopinj pod ničlo, v okolici pa 21. Letos smo prišli v mestu že na 13 pod ničlo, v okolici, v Grojni pa v soboto zvečer že na 16 pod ničlo. Ob bregovih se je Soča že pokrila z ledeno skorjo.

V ponedeljek se je za spoznanje odjužilo. Zato so pa pritiskale mrzlice z večjo silo. Vedno več oseb zlasti ženskih mladih in »mlajših« meče (zaradi mini-kril?) na bolniške postelje. Mrzlica traja k sreči le po tri dni. Najbolje pa je, jo prehiteti s toplimi čaji ali limonadami (vitamin C), aspirini in toplo obleko. Izogibati se je treba tudi obljudenih prostorov, ker je nalezljiva.

DELO PROMETNE POLICIJE

Delo prometne policije v Gorici je zahtevalo v letu 1967 precej naporov, ker se je motorizacija neverjetno razvila. Po statistiki prometnega poveljstva se je pripetilo lansko leto 608 cestnih nesreč, med temi 21 s smrtnim izidom za 23 oseb. V letu 1966 so zaznamovali 28 smrtnih žrtev. Nesreč, ki so imele za posledico rane, je bilo 377.

Izvidnice cestne policije so prevozile na službenih poteh nad pol milijona kilometrov. Cestnih blokov za urejanje prometa in ustavljanje zločincev je imela 239. Zaznamovala in z globami kaznovala je 22.483 cestnih prekrškov. Skoro v 1400 primerih pa je prometna policija nudila pomoč avtomobilistom pri cestnih okvarah.

Zanimiva je tudi ugotovitev, da se je pripetilo največ cestnih nezgod in nesreč na cesti št. 56. Gorica-Videm; na drugem mestu te lestvice je cesta od mosta čez Indrio v Trziču.

PLAČEVANJE GORIVA IN VODE

Med stalnimi mesečnimi obiskovavci goriških družin je tudi izterjevalec mestne občine za plin, elektriko in vodo. Po novem pa namerava uprava mestnih podjetij pošiljati mesečne račune za goriva, luč in vodo kar po pošti, kot je to vpeljano na primer že za telefon.

Na ta način se hoče uprava izogniti nastavljanju novih službenih moči tudi zato, da ohrani iste tarife. Uporabniki bodo lahko plačevali račune na pošti ali na bankah. Mestna podjetja pa bodo morala paziti, da pošljejo mesečni račun, ko bo v družini mesečni prejemek, sicer se bo za luč in vodo kopičil dolg na dolg; delno tudi po nemarnosti plačevalcev samih, ki so radi odlagali prav to plačilo. Zaenkrat pa bodo uvedli novi način samo v središču mesta.

ZASLUŽNA USTANOVA

Letni obračun o delu goriškega Zelenega križa je zopet pokazal, kako zaslužna je ta ustanova za pomoč bližnjiku.

Lansko leto je prevozilo pet avtoambulanc Zelenega križa nad 74.000 kilometrov, skoraj dvakrat okoli sveta. V 867 primerih so nudili uslužbenci Zelenega križa prvo

pomoč. Zdravniških pregledov je bilo opravljenih 4772, prevozov bolnih in ponesrečenih pa nad štirideset.

Dosedanji sedež te ustanove pa ne ustreza več sodobnim potrebam. Kakor se že dolgo časa govori in obljublja, bodo zgradili s pomočjo občine in podporo goriškega Monta primerno poslopje prav na istem mestu.

VEČERI OB SREDAH

Vodstvo kluba »Simon Gregorčič« je nekoliko spremenilo vsebinski spored predavateljskih večerov ob sredah. Doslej so bili posvečeni bolj naši kulturni preteklosti in poljudnim vprašanjem.

V sredo pa je bila na vrsti sodobna politična tematika. Govoril je občinski svetovavec in član združene italijanske socialistične stranke dr. Peter Sanzin o občinski politiki do Slovencev. Vsebinsko zanimivo predavanje in nujno potrebna debata bi zaslužila večje pozornosti in razčiščenja.

Krmin:

»ROŽA SKRIVNOSTNA«

Od nedelje dalje traja v Krminu v cerkvi Rosa Mistica, teden pobožnosti, posvečen Mariji »Roži skrivnostni«.

Okrog te cerkve in čudežev se plete dosti zgodovinskih resnic, pa tudi legend med krminskim vernim ljudstvom, ki vneto časti ta Marijin kraj. Njegova zgodovina sega v leto 1735., ko je domača plemkinja Uršula de Grotta naročila rezbarju Francu Regoli Marijin kip za oltar bratovščine krščanskega nauka. Plemeniti gospodični se pa kip ni zdel lep in je grajala njegove pogreške vpričo mojstra. Ta jo je zavrnil in rekel, da se bodo kljub pomanjkljivostim dogajali še pogosti čudeži ob tem kipu.

Mojstrova prerokba se je uresničila že 15. januarja 1735, ko je začel kapati pot iz Marijinih rok. Kip so tedaj postavili na poseben prestol nad oltarjem. Dogajali so se mnogi čudeži. Neki Ivan Kocjančič iz Brezovice je spet zadobil vid. Neki paralični Zaccaria iz Trsta je spet shodil.

Ljudje so začeli prinašati darove. Prvi je bil neki berač, ki je dal vse, kar je imel: en krajcar. Kmalu pa je bil kip poln zlata in draguljev. Dvorne dame z Dunaja so poslale kroni iz čistega zlata za Marijo in Dete; Pij X. je daroval blesteč ametist.

Leta 1931 je nadškof Sedej slovesno opravil kronanje »Rože skrivnostne« v Krminu. To je bilo njegovo poslednje nadpastirsko opravilo. Kmalu po tem prazniku je začel bolehati. To krminsko svetišče je torej tudi v zvezi z versko zgodovino goriških Slovencev.

GLASBENI POPOLDNEVI

Mestni glasbeni zavod bo tudi v drugi polovici zime prirejal kulturne glasbene popoldneve, kot lansko leto. Vsakih 14 dni, in sicer ob sobotah ob 18. uri, bodo nastopali v koncertni dvorani zavoda v ulici Oberdan že priznani glasbeniki in koncertisti. Pred vsakim nastopom bo strokovni uvod za boljše razumevanje podajanja.

Z namenom, da se zanimanje za glasbeno kulturo še bolj razširi, je sklenil odbor glasbenega zavoda, da bo vstop prost.

Iz Goriške

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

15. številka „Mostu“

Ko smo prelistavali zadnjo, 15. številko revije »Most«, nas je nujno najprej pritegnila precej obširna razprava Bogdana Berdona »O asimilaciji tržaških Slovencev«, ker je to pač najbolj usoden problem, ki leži kot mora na nas. Razprava obsega skoraj 17 strani, vendar je kljub dolžini ne občutimo kot razvlečeno, obratno: marsikje bi želeli, da bi bil avtor še podrobneje obdelal to ali ono dejstvo in še bolj poglobil v kako plat problema asimilacije. Prednost razprave je predvsem, v dokumentaciji. Berdon operira s številkami, s statistikami in to daje njegovim sklepom prepričljivost ter ga varuje pred tem, da bi se prepuščal samo strastnim obtožbam in mu omogoča, da ostane na trdnih tleh konkretnosti. (Tu nam seveda gre za to, ali so navedeni statistični podatki točni in verodostojni).

Izhodišče njegove razprave je satistično dejstvo, da so našli l. 1910 na ozemlju današnje tržaške pokrajine 70.032 Slovencev, v razdobju 1945-46 so jih ugotovili okrog 70.000 (bivša Z. V. U. je ugotovila, da je bilo leta 1951 na Tržaškem ozemlju 63.000 Slovencev, kar je verjetno realnejša številka, če seveda ne štejemo potujočencev, ki še za silo spregovorijo kako slovensko besedo), l. 1961 pa se je pri ljudskem štetju izjavilo za Slovence (ali slovensko govoreče) le še 25.582 prebivavcev. Berdon skuša potem ugotoviti, kam je izginilo v enajstih letih na Tržaškem ozemlju 38.000 slovenskih prebivavcev, če se držimo števila, ki ga je ugotovila Zavezniška vojaška uprava.

KAM JE IZGINILO 38.000 SLOVENCEV?

Berdon dokazuje, da je povzročila strašno dejstvo, izginotje 38.000 Slovencev na našem ozemlju, masovna asimilacija, glavno krivdo za to pripiše zgrešeni »fratelančni« politiki, ki je privedla maso Slovencev v sklop italijanske komunistične partije. Ta pa je videla posebno v razvoju spora med Titom in Stalinom v vsakršnem političnem pojavu slovenske narodne zavesti šovinizem in nacionalizem in je prežela s to miselnostjo mase preprostih slovenskih volivcev v tržaških predmestjih. Zato so se začeli Slovenci v KPI trgati od slovenstva, v slovenstvu so začeli gledati ideološkega nasprotnika komunizma in socialnega napredka, kakor so si ga predstavljali v svojih primitivnih predstavah, po parolah partijskih aktivistov. In ker so videli tudi v slovenski kulturi in šolstvu sredstvi slovenskega (ali jugoslovanskega) nacionalizma, so se začeli izogibati slovenskih kulturnih prirediteljev in jih celo bojkotirali, otroke pa so poslali v italijanske šole, da bi jih tako »obvarovali« pred strupom slovenskega nacionalizma.

»Ta proces je trajal iz dneva v dan, iz leta v leto in lahko rečemo, da traja še danes. Se vedno je govora o slovenskem »nacionalizmu« v Trstu. Naši fratelančani nadaljujejo s širjenjem ta-

kih sloganov in govorijo o nevarnosti slovenskega »nacionalizma«. Čeprav so odpustili prejšnji vulgarni stil, je vsebina njihove propagande vedno ista«, ugotavlja Berdon.

PRIMER ZAVEDNIH SLOVENCEV V KPI

Pripomnili bi, da je pozabil osvetliti tragično-herojski in eksistencialno zanimivi primer tistih resnično dobrih, zavednih Slovencev, ki jih je vendar še nekaj v KPI, zlasti med intelektualci in učitelji in ki se celo trudijo, da bi usmerili otroke že skoro povsem odtujenih slovenskih somišljenikov med delavstvom v slovenske šole; kako namreč spravljajo svoje slovenstvo v sklad s svojim političnim prepričanjem, ali bolje rečeno, s politiko KPI, katere aktivisti so on in s svojo vestjo? Kajti »asimilacija na področju fratelance ni bila in ni kulturno-prosvetne, temveč politično ideološke narave«, kot piše Berdon. Ravno tisto, za kar agitirajo in se zavzemajo, je namreč krivo, da Slovenci, ki so pod političnim vplivom KPI, odpadajo od slovenstva.

Toda če bi taki idealisti iz razlogov narodne politike obrnili KPI hrbet, bi s tem prepustili slovensko delavsko in kmečko maso v italijanski partiji popolni asimilaciji brez odpora. Stvari so torej zelo zapletene. Berdon pride do sklepa, da je »potrebna temeljita samokritika v delavskih strankah, ki so zakriville vrsto dejanj, ki so privedla do napol-asimilacije slovenskih komunistov in socialistov«, toda to je seveda le želja. Kdaj se bo to to zgodilo?

FREUDOVSKI KOMPLEKSI?

Zdelo se mi je potrebno, da posvetim Berdonovi razpravi nekoliko več prostora, ker je ena izmed tistih redkih študij, ki zares konkretno posegajo v našo politično problematiko, v voljo po iskanju resnice in pravih rešitev. V tem se razlikuje od nekaterih drugih sestavkov v isti reviji,

ki skušajo narodno-politično problematiko odriniti na zgolj ideološko raven ali na raven freudovskih psiholoških kompleksov. Na to zadnjo raven odriva naše narodne, politične probleme in tudi pojave slovenske asimilacije napr. Aleš Lokar v razpravi »Kroza narodne zavesti«.

Lokar meni, da smo Slovenci »zamejeni«, da se zapiramo v skupino ali skupinico, pevski zbor, gledališče, revijo, stranko, družino, kamor prenesemo svoje ambicije in frustracije in da za

(Nadaljevanje na 8. strani)

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU KULTURNI DOM

Oskar Wilde:

»KAKO VAŽNO JE BITI RESEN«

(komedija v treh dejanjih)

Prevod: Mira Mihelič

Scenograf: ing. arch. Niko Matul

Kostumograf: Anja Dolenc

Režiser: Jože Babič

PONOVITVE:

V sredo, 17. januarja ob 20. uri (ABONMA: DIJASKI), v četrtek, 18. januarja ob 21. uri, v nedeljo, 21. januarja ob 16. uri (ABONMA: NED. POP. IN-VALDISKI), v ponedeljek, 22. januarja ob 21. uri (ABONMA: SPORTNI), v nedeljo 28. januarja ob 16. uri (ABONMA: OKOLISKI).

V soboto 20. januarja ob 17. uri:

Marija Holkova

»PEPELKA«

(pravljica igra v štirih dejanjih)

GOSTOVANJE SLOVENSKEGA GLEDALIŠČA V TRSTU S KOMEDIJO OSKARJA WILDA:

KAKO VAŽNO JE BITI RESEN

V torek, 23. januarja ob 20. uri v Piranu, v sredo, 24. januarja ob 20. uri v Kopru. Prodaja vstopnic za predstave v Kulturnem domu vsak dan od 12. do 14. ure ter eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni Kulturnega doma; ob nedeljah in praznikih samo eno uro pred pričetkom predstav. Rezervacije na tel. 73-42-65.

Oscar Wilde v Slovenskem gledališču

Oskar Wilde je brez dvoma slovenskemu občinstvu na Tržaškem dobro poznan, saj je Radjski oder na tržaški radijski postaji že izvajal njegove konverzacijske igre: »Pahljača gospe Windermere«, »Idealni soproga«, »Salome« in »Kako važno je biti resen«. Poleg tega pa smo slišali preko radijskih valov tudi izbor njegovih čudovitih novel v dramatisirani obliki. Slovensko poklicno gledališče je menda tokrat prvič uvrstilo Wilsonovo komedijo v svoj repertoar in je s tem gotovo izpolnilo svojo kulturno nalogo.

Tudi zadnje Wildevo dramsko delo »Kako važno je biti resen« ima v sebi vse značilnosti dramaturške posebnosti pisatelja. Predvsem je tudi tu nešteto duhovitosti in pristnega humora, satiričnih pripomb in prijetnega kramljanja. Prevajalka Mira Miheličeva je skušala pristnost angleškega humora prenesti v lep slovenski pogovorni jezik, tako da so se igralci in režiser lahko lotili dela, ki jih je moralo mikati in vabiti.

Režiser Jože Babič je imel nalogo ustvariti tisto pristno angleško vzdušje, v katerem naj bi dogodki dobili kar najbolj verjeten in naraven potek. Pristopil je k delu z vso resnostjo in temeljitostjo. Izdelal je vsako sceno in vsak prizor posebej, od poplesavnja Moncrieffa v krogu po odru, do njegovega preskoka ograje, od zalivanja rož do padca v ribnik.

V veliko oporo je bila režiji izredno okusna, smotrna, a enostavna scena, ko jo je zamislil ing. arch. Niko Matulj. Železni loki v lepih harmoničnih barvah, ki zapirajo sceno v globino, stopnišče z živobarvnimi rožami, ki se lepo odraža od o. zadaj, garnisa v ospredju odra, ki znižuje videz preobsežne prostornosti in daje prizorišču večjo toplino, vse to je znak velikega okusa, ki ga ima scenograf in velikega poslušala za potek dogajanja in ritma predstave.

Če se povrnemo k režiji, lahko ugotovimo velik poslušal za konverzacijsko igro in veliko skrb za ubranost. Ni lahko pričarati ta angleški svet na naših deskah s slovenskimi igralci, ki izražajo celoti precej drugačen temperament in drugačen

poudarek v premiku in besednem izražanju. V vsakem primeru mora režija računati z razpoložljivimi močmi. Zdi se, da se je še kar posrečilo ustvariti tisto zunanjo podobo življenja. Morda bi lahko dala režija svetlejši in simpatičnejši ton Gwendeleni, ki po našem, ne nosi obremenjenosti tedanje aristokratske družbe, ampak je duhovito in prijetno dekle, ki bi lahko kar prožilo ritem predstavi, rajši kot da ga zavira njena kar pretežko in prehujo povdarjena igra. Igravka razpolaga z vse drugačnimi izrazi, s katerimi bi predstava lahko postala vse bolj sproščena.

Verjetno je želel režiser dati tudi Cecily nekoliko drugačno podobo kot je običajni izraz igralke, pa morda ni tega dosegel. A vsekakor skrbni razpored in podrobne zamisli položajnih trenutkov in besednih poudarkov pričajo o zelo skrbni pri-zadevnosti režije.

Glavne nosilce dejanja so ustvarjali: Joško Lukež kot Johns Worthing, Stane Starešinič kot Algernon Moncrieff, Lidia Kozlovičeva kot Gwendelen Fairfax, ter Miranda Caharija kot Cecily Cardew. Zdi se, da se je Joško Lukež še najbolj približal svojemu liku, čeprav so vsi, vsak po svoje prizadevno reševali svoje vloge. Dognano podobo pastora Chasubla je zaigral Rado Nakrst, lep tip angleške Miss, morda najtipičnejši in najdoslednejši lik pa je ustvarila Leli Nakrstova. Nekoliko odmaknjena od pristnosti in značilnosti druge angleške Miss, Lady Bracknell, je bila igra Zlate Rodoškove, čeprav ji je dala suveren nastop. Toda lik je izredno hvaležen in se igravki kar ponuja. Izrazit, čeprav neznamen tip, je zaigral Edvard Martinuzzi v Marrimanu, Silvij Kobal pa je dal s svojimi značilnimi plesočimi kretnjami svojo značilnost domačemu strežaju Laneju.

Tako je tedaj zaživela Wildova komedija na deskah kulturnega doma in bo, ko bo našla povsem ustrezen ritem, lahko zadovoljila lep krog gledalcev s svojo duhovitostjo, čeprav ni v njej kakega cenenejšega vsakdanjega humora, ampak le fin in duhovit dialog.

J. P.

KNJIŽNE NAPOVEDI

Knjižne založbe v Sloveniji so že naznanile, katere knjige bodo izdale za leto 1968.

Prešernova družba je napovedala poleg običajnega koledarja še povest Karla Grebeljska: Ti drobni otroško koraki; Ivana Albraehtha: Zalostne oči Hane Karadžičeve; izbor najboljših pesmi Simona Gregorčiča, ki ga je uredil Janez Logar pod naslovom: Moja srčno kri škropite; Avgušlina Laha zemljepisni pregled: Naše sosedne države. Kot izredna knjiga bodo izšle še v tem mesecu Prešernove Poezije s spremno besedo dr. Antona Slodnjaka. Tu omenjamo, da je izdala Založba Mladinska knjiga v seriji »Monumenta letterarum slovenicarum« faksimile Krsta pri Savici. To je natančen bibliografski posnetek edinega ohranjenega izvoda iz leta 1836 (cena 35 Ndin).

Knjižni program Slovenske matice za leto 1968 je pa: Redna zbirka: Stelč »Slovensko srednjeveško slikarstvo«, Izidor Cankar »Obiski« in novele; Rebulov roman »V Sibilinemu mestu« je napovedan, a ne bo izšel. V zbirki »Razprave in eseji« bo izšla »Kritična dramaturgija« Franceta Vodnika; v filozofski knjižnici Vorandjeve »Zgodovina filozofije I.«.

V vezani besedi, je naznačen Goethe — Albrecht »Torquato Tasso«, kot izredni publikaciji pa Genešček-Kmecl »Slovenska proza 1945-1965« (antologija) in Dragotin Cvetko »Gallus - Movalia«.

Stara zamisel Združenih narodov

Misel, da bi se narodi združili v pravno zvezo in si zagotovili mir na svetu, ni nastala šele po prvi vojni z Društvom narodov v Ženevi ali z Organizacijo Združenih Narodov v New Yorku po drugi svetovni vojni, ampak že četrto tisočletja prej.

Pred 250 leti je izšla v Utrechtu debela knjiga v francoščini z naslovom »Načrt za večni mir v Evropi«. Napisal jo je opat Karel Irenej Saint Pierre, silno razgledan človek v mednarodnem pravu in tudi član francoske akademije.

Saint Pierre je sodeloval na dolgih mirovniških pogajanjih v Utrechtu, ko se je končala španska nasledstvena vojna. Nastopal je kot tajnik kardinala Polignaca, o polnomočenca kralja Ludvika XIV. Na sejah je spoznal vse zakulisne igre, mnenja in politične tokove 18. stoletja.

Saint Pierre je domneval, da je utrechtški mir dokončno uredil evropske meje. Da bi se te ohranile, je predlagal, naj bi vsi evropski vladarji sklenili trajno skupno zvezo, ki bi odpravila vse druge samo dvostranske pogodbe. Predlagal je v svojem spisu tudi stalen svet evropske zveze. Vsaka država pa naj ohrani svoje dinastije in ozemlje. Zveza naj brani vsako državo pred napadom druge in naj skrbi za mednarodni mir. Odločno odklanja rabo orožja za reševanje sporov. Edino prava pot, uči predhodnik Združenih narodov, je posredovanje in razsojevanje sporov, ki vse reši in ohrani.

Saint Pierre pa ni ostal samo pri teoretičnih navodilih; pokazal je tudi praktično pot. Predlagal je, da bi ne smela nobena država skleniti kake pogodbe z drugo brez pristanka treh četrtin vseh zveznih članov. Zvezni svet sme spreminjati pravila organizacije, pet temeljnih členov pa se more spremeniti ali ukiniti le s pristankom vseh držav članic.

Sodobniki so se njegovemu stvarnemu načrtu za mednarodno zvezo posmehovali,

Rousseau pa je sodil o njem, da je zelo stvaren in globok.

Saint Pierre si ni vzel mnenja sodobnikov preveč k srcu. Umrl je 85 let star; malo pred smrtjo je rekel, da se bodo potomci zavedli, kako so njegove »sanje« uresničljive in krvavo potrebne. Po 250 letih so se res uresničile in morda celo z večjim uspehom, kakor sodimo danes.

CESTA OB ANDIH

Južnoameriške države Venezuela, Kolumbija, Equador, Peru in Bolivija so se dogovorile, da vzdolž vsega gorovja And zgradijo moderno široko cesto. Ta bo dolga več tisoč km in nad 4000 km ceste je že zgrajene. Te države nimajo seveda dovolj lastnih denarnih sredstev za tako ogromno delo, zato so jih ZDA podprle z izdatnim posojilom. Cesta vodi skozi neprehodne pragozdove dragocenega lesa, ki bi navedenim državam mnogo koristil, a niso mogli do njega. Gradijo pa danes z najmodernejšimi tehničnimi sredstvi, kot so buldožerji, kateri prihajajo na delovišča s helikopterji. Prebivalstvo And z navdušenjem opazuje delo in cesto že uporablja. S helikopterji

ugotovijo primerne kraje za postavitev vasi ali kakšnega mesteca in andsko prebivalstvo ne zamudi prilike, da se tam hitro naseli: izčisti gozd in začne sejati, največ koruzo, ki je glavna hrana teh ljudstev. Ko bo cesta zgrajena — načrti gredo v leto 1980 — se bodo ob njej vrstila naselja in gotovo tudi večja mesta. Do tedaj bodo kolonisti že segli preko pragozda v velike rodovitne pokrajine do meje Brazilije.

Nova cesta bo spremenila dosedanje lice prizadetih držav. Razen Venezuele imajo vse svoje glavno prebivalstvo v ozkem pasu ob morju, kjer je to prebivalstvo gosto naseljeno in ne živi v izobilju, prej narobe. Mnogi so že zapustili obrežje Tihega oceana in se preselili k novi cesti. Do sedaj so odprli 24 širokih cest med morskim obrežjem in novo cesto. Kot kaže, bo z novo cesto rešenih mnogo važnih vprašanj. Predvsem bodo odprta nova rodovitna ozemlja za prebivalstvo, ki je sila skromno, ki pa se zelo hitro množi. Peru ima na svetu najvišji količnik za množitev, in sicer dosega 3% na leto. Nova rodovitna ozemlja so za enkrat brezmejna. Dvignjeni bodo neomejeni kapitali dragocenega lesa za izvoz, zlasti pa bodo krite domače potrebe in ne bo potrebno dovažati iz ZDA jamskega lesa za bogate rudnike kositra v Peruju.

ŠPORT MED NAŠO MLADINO

ARTIGIANI BRESCIA : BOR 0:3 (7:15, 17:19, 15:15)

Naši odbojkarji so se v nedeljo vrnili iz Brescie z dragoceno zmago. Premagali so žilavo moštvo Artigiani, ki se je je izkazalo trše, kot so si ga naši fantje predstavljali. Za BOR je prvič igral celo tekmo še zelo mladi Klavdij Veljak in izvrstno opravil svojo nalogo. To nam daje dobre upre za bodočnost. Jurkič in ostali so sedaj na dobrem četrtem mestu v lestvici in lahko povsem mirno gledajo na preostali del prvenstva.

BOR : C. G. S. 7:2

Nepričakovano visoka zmaga. Tokrat smo, vsi opravili svojo dolžnost. Tudi doslej negotovi Adrian Tavčar je igral dobro in premagal nelahkega Diva. Bole je igral na svojem standardu, le proti Divu ni izbral najboljših tehnik, kar bi

ga kmalu stalo poraz. Sam se nahajam trenutno v pozitivni formi, neljubo mi je le, da sem se moral zaradi nekaterih sodniških naivnosti po nepotrebnem razburiti. S kratkim nagovorom na občinstvo kot deželni komisar sem le pomiril duhove in končno se je vse dobro končalo, za nas seveda, ne za nasprotnike. Sedaj smo čvrsto prvi v lestvici in pogumno čakamo na odločilen spopad z Brooklynom iz Trevisa.

Rezultati posameznih tekem:

E. Bole : Renni 2:0; A. Tavčar : Divo 2:1; E. Košuta : Kock 2:0; Bole : Divo 2:1; Košuta : Renni 2:1; Tavčar : Kock 1:2; Košuta : Divo 2:1; Bole : Kock 2:0; Tavčar : Renni 0:2 p. t.

Končni izid: BOR : C. G. S. 7:2.

Edi Košuta

Spomini iz prve svetovne vojne

... 82 ... V RUSKEM UJETNIŠTVU ... Inž.-J. R. ...

Drugi dan po večerji sem se šel posloviti od Sonje. Čutil sem, da mi je prijetno pri njej in vendar sem jo čutil tako daleč. Prepričan sem bil, da je ne bom videl nikdar več, čeprav je rekla, da se vrne za prihodnje počitnice. Bogve kje bom jaz tedaj. Nina je žalostno poslušala te besede in rekla, da z zaupanjem pričakuje, da bom ob Sonjinem povratku za prihodnje počitnice še v Todoreštih. Odgovoril sem samo: »Bomo videli«. Prav pristržno sem se rokoval s Sonjo, katero je Dunječka takoj pozvala, da mi mora dati poljub v slovo. Sonja je odgovorila, da pri svojih 17-letih še ni poljubila moškega ne za igro in še manj zares. Čudno bi bilo, da bi poljubila najprej enega ne-Rusa. »Pa ti Dunječka, daj mi poljub!« »Ste prestari, to sem Vam že povedala in Vi imejte radi Nino, ki Vam bo dala poljubov, kolikor boste hoteli.« »Pa vsaj roko mi daj!« Ponudila mi je roko, a deležen sem bil samo končkov njenih prstkov.

Ko sem dal roko Nini, sem začutil na dlani kos papirja, katerega sem oprezno

vtaknil v žep. Rekel sem še »do svidanja« in šel za svojim opravilom. Listek v žepu me je sicer pekel, a sklenil sem, da ga prečitam po izvršeni službi. Pa tudi takrat nisem čutil nujne potrebe. Počasi, Jože! Ko sem ga odvil, sem prečital »Pridite eščo, ja ljublj Vas« (pridite še, jaz Vas ljubim). Brez podpisa. Moj prvi sklep je bil: sedaj je ne bo nekaj dni, potem pa vsaj teden dni brez odmeva.

»Zlata travca«

Tisti praporščak mi je dal ravno toliko izbornega tobaka s čokoladnim okusom, da sem se dobro navadil kaditi. Ko mi je zmanjkal, nisem mogel prestati brez cigarete, in ker ni bilo dobre, jo je nadomestila cigareta slabše vrste. Tako sem prišel na mahorko. Vprašal sem nekoč pravega Rusa, to je Velikorusa, kaj je mahorka, in ta mi je razlagal, da je to posebne vrste tobak, katerega gojijo zlasti v Ukrajini, kjer je baje zelo priljubljen. Ni me prepričal, pač pa sem mu dokazal, da prodajajo pod imenom »mahorka« stebila in

debelejšje žile listov, vse drobno zrezano. Iz tega tobaka si ne moreš napraviti cigarete, ker med suhimi drobci ni spajalne lastnosti in zato ne ostane drugega, kot da napraviš iz cigaretnega papirja z vtisnieno glavo avstrijskega cesarja Franca Jožefa ovojček, kot so jih pri nas enkrat rabili za prodajo sladkorja in kave ali kakor jih v notranjosti Italije uporabljajo še danes. Ovojček napraviš čim ožji, natrosiš noter mahorko in pogledaš v nebo ter v tei drži prižgeš ter potegneš. Če bi prižgal v naravni drži, raztreseš vse. Okus pa je odvisen od razpoloženja in kadilne potrebe: Lahko je grenek in zaudarja po tlečem zelenju, z eno besedo ogaben, lahko pa ti vzbudi najbolj prijeten občutek, zlasti prvi potegljaj zjutraj na tešče. Malo te poščegeta po grlu do dna pljuč, prvi trenutek te hoče kašelj zadušiti, a tedaj moraš hitro napraviti še en potegljaj in dati cigareto naprej, saj čaka 10 ljudi na čik. To vse pa samo za to, da se še enkrat dokaže resničnost popevke:

Mahorka, mahorka,
haroši tabak,
kto tebeja pakurit,
velik je durak...

(Dalje)

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

Cedad:

OBLJUBE ZA 1968

Novo leto, novo življenje. Za novo leto tudi dosti obljub, koliko besed bo pa malo postalo, to bomo pa ob koncu leta presodili.

Vodilni možje videmske pokrajine so dali ob prehodu v novo leto, dosti smernic in obljub, kaj vse bodo naredili v blagor prebivalcev in svojih volivcev.

Vsi se strinjajo, da je treba omejiti izseljevanje. Niso si pa vsi na jasnem, kako naj preskrbijo za vsa usta doma dovolj jela. Zato govore videmski pokrajinski in deželni poslanci v svojih intervjujih o pobudah za industrializacijo, o razvoju turizma in s tem v zvezi o razširitvi avtomobilske cestne mreže. Drugi spet o polajšanju vojaških služnosti in o potrebi hidrogeoloških ukrepov, da se zajezi odnašanje plodne zemlje. Tretji zopet vidijo bodočo blaginjo v novih vseučiliških fakultetah v Vidmu in v predoru skozi Monte Croce Carnico.

Vse polno lepih načrtov in obljub kot orehov na božičnem drevesu.

Slovenski prebivalci videmske pokrajine pa nismo slišali ne od svetnih ne od cerkvenih oblasti niti kakih oddaljenih obljub. Nobeden tudi z našimi glasovi izvoljenih predstavnikov ni obljubil, da se bo potegnil za slovenske šole, za slovensko uradovanje v mešanih občinah, za popolno slovensko bogoslužje v slovenskih farah, za nameščanje naših delovnih moči, za podporo našim gospodarsko zaostalim krajem — te litanije so skoraj brez kraja.

Nihče ni za Slovence v videmski pokrajini česa obljubil. Kaj še, da bi se za njih pravice tudi res potegnil. Tudi v letu 1968 bomo prepuščeni samim sebi? Toda kljub medlim upom za bližnjo bodočnost, si vendar vedro voščimo, da bodo vsaj naši otroci v doglednem času prišli do vseh pravic!

Brdo: PRVENSTVO — V MRAZU

V našem okraju okrog Čente smo se radi ponašali, da zima in mraz ne moreta priti do nas. To pa zato, ker imajo naše vasi srečno zemljepisno lego, saj jih branijo gorski grebeni proti mrzlim severnim vetrovom.

Letos pa to prvenstvo ne drži več. Obveljalo je drugo, prav nasprotno, ki se je

PREBIVAVSTVO ZEMLJE

Cez dobrih 35 let bo živelo na Zemlji 5 milijard ljudi. Tako kažejo številčni podatki iz letnega demografskega pregleda Organizacije združenih narodov.

V polovici leta 1966 jn znašalo število zemeljskega prebivalstva dve milijardi 356 milijonov ljudi, če bo srednji letni prirastek znašal kot doslej 19‰, se bo število prebivalstva do leta 2005 podvojilo. Vsak dan nas je na svetu približno 167 tisoč ljudi več.

Ugotovili so tudi, da se daljša življenjska doba, in to bolj pri ženskah kot pri moških, ker ti fizično več delajo.

Najbolj obljubene dežele pa so: Kitajska s 710 milijoni ljudi; Indija s 498 milijoni; Sovjetska zveza z 233 in Združene države z 200 milijoni. Ti štirje kolosi tudi odločujejo o usodi sveta.

pojavi v petek ponoči. Toplomer, pravzaprav mrazomer, je pokazal nič manj kot 18 stopinj pod ničlo. Takega mraza pa tudi polstoletniki ne pomnijo. Ljudje, ki so prišli preko Stupice od one strani, pa pravijo, da imajo tam kar 20 stopinj pod ničlo, v Fužinah pod Belopeškimi jezeri celo 25. Še večje prvenstvo kot naše! Stari možaki pa trdijo, če srečno prenesemo ta hudi mraz, da bo letina dobra, ker bo ves mrčes v zemlji pobralo. Imamo vsaj to tolažbo.

Sedigla - Log:

IZGINILA

Že od 22. decembra iščejo Eldo Cussigh, ki je nenadoma zginila z doma in je ni več nazaj. Iz hiše se je odstranila tisti dan in je šla proti Ramandolu. Ob cesti so našli njen površnik in čevlje, o njej pa nobene glasu, čeprav so orožniki preiskali vse grupe in koticke. Edino krčmar v Ramandolu se je spomnil, da je prišla nekaj dni pred božičem v gostilno in je naročila steklenico piva. Reva je bila bosa, pijače ni niti popila, češ da mora bežati pred orožniki. Od takrat ni več sledu za nesrečnico, čeprav se slišijo glasovi, da so jo videli zdaj tu zdaj tam. Orožniki sodijo, da je ženska, ki ni prav umsko zdrava, padla v kak prepad in leži mrtva pod zameti.

Solkansko polje:

V SPOMIN

V času lanskega leta smo imeli pri nas kar preveč pogrebcev. Še prav ob koncu starega leta smo spremljali na goriško pokopališče 83-letno Jožefo Jug, po domače Pepco Borgovo. Pokojnica je bila delavna ženska. Sama je vzredila tri otroke, ker ji je mož umrl, ko je imela komaj 35 let. Bila je vzor dobre matere. V rodnem kraju, v Solkanu, je bila ves čas fašizma predsednica društva krščanskih žena. Umrta je zaradi nenadne slabosti. Bog ji bodi dober plačnik!

Dne 13. januarja pa je umrl naš sosed, 88-letni Bordon Andrat. Do zadnjega je marljivo obdeloval domači vrt in je vlekel drva iz narastle Soče domov. Vsi smo ga poznali kot pridnega človeka. Iz rodne Beneške Slovenije se je priselil k nam na Solkansko polje. Domači so mu izpolnili zadnjo željo in so njegovo truplo prepeljali v rojstno vas v Beneško Slovenijo. Naj v domači zemlji mirno počiva!

Huda zima po navadi najprej prikima na odprto Solkansko polje. Tu mislimo na najsevernejše goriško predmestje, ki je odprto proti severnim mrazovom. Zato smo te dni merili tudi 13 stopinj pod ničlo. Dobro, da ni bilo še preveč vetra. V nevarnosti, da pozebe, je bila tudi ozimnina, posebno žito, ki je že zlezlo iz zemlje. Pa upajmo, da je najhujše že pri kraju.

15. številka „Moštu“

(Nadaljevanje s 6. strani)

Slovence na sploh, a v Trstu še posebej, je značilna zaprtost, nekam samotarska in turobna družba, kakor je to bilo že večkrat ugotovljeno, kjer se nezaupanje do zunanje stvarnosti začne širiti na same medčlaneke odnose in jih prepajati s totalitarnim duhom kot modelom upravljanja stvarnosti, ki so takšnim psihološkim stališčem tudi po organizacijski plati najbolj ustrezne. Po drugi strani pa sta po njegovem »za pravo italijanstvo značilni širina in toleranca«.

Potem ko je odkril to Ameriko in skušal do-povedati, v precej nejasnem slogu, da se pravzaprav od vseh strani stegajo proti nam prijazne roke, ki nas vabijo v svoj široki, odprti krog, v sodelovanje, na »most med obema travmatiziranimi resničnostma, iz katerih naj bi končno zrastle enotna in skladna zavest človeka, ki bo znal vstopati v življenje kot uspešno socialno bitje«, in da smo potemtakem mi Slovenci sami krivi, če jih ne vidimo (in po tej logiki bi sledilo, da se mi pravzaprav sami odrekamo slovenskim napisom v naših krajih, dvojezičnosti v javnih uradih, da zapiramo našim ljudem vrata v funkcije in službe v javni upravi, da nočemo polnopravne slovenske banke itd. in da smo torej mi tisti, ki nočemo v prijateljski objem), slovesno ugotovi: »Naše črkarstvo pa je zapisano bližnjemu koncu. To je po mojem mnenju smisel današnjega propada slovenske zavesti. To je znak časa. Vsaj o tem si ne delajmo utvar.«

NA ABSTRAKTI RAVNI

Seveda s tem še daleč ni izčrpan smisel Lokarjevega članka, ki je postavljen na čelu revije in ga moramo torej smatrati kot nekak njen uvodnik in smerokaz. Članek je v nekem smislu posredno polemičen do »zastarelih« pojmovanj slovenstva, predvsem do pojmovanja Borisa Pahorja, češ da je potrebno ustvariti »novo slovensko narodno zavest«, nasproti »prejšnji, romantični«, in da ne bi smeli podležiti skušnjavi (kakor morda po njegovem Boris Pahor), »da bi krivdo za težave napravili oblastnikom oziroma njihovu totalitarizmu, ki zavira posameznikove pobude v smeri razvoja in osveščanja«. Nasprotno, »totalitarnost... raste iz takšnega zaprtega in ideološkega posameznika«, kakršni smo tržaški Slovenci (in Slovenci sploh). S Kocbekom sicer ugotavlja, da je naša

narodna eksistenca preveč ideološka in premalo konkretna, a se pri tem ne zaveda, da je tudi sam zelo malo konkreten, ko se spreminja v novega narodnega ideologa, ki oznanja novo narodno zavest, in v velikega psihologa in pedagoga, ki bi rad izgnal freudovske komplekse iz Slovencev in jih napravil ba bolj družabna in »odprta« bitja. Bravec ima vtis, da je Lokar sicer poln dobrih namenov, poln nekega plemenitega prenoviteljskega, celo narodno-preroditeljske vneme, pa si absolutno ni na jasnem, kaj pravzaprav hoče, ker v isti sapi zavrača ideologije in oznanja novo ideologijo, zahteva konkretnost, pa se ne dotakne nobenega konkretnega problema, ampak ostane ves čas na neki abstraktni ravni čisto intelektualnega pojmovanja in doživljanja slovenstva in njegove stvarnosti. V slovenske razmere projicira predvsem svoje lastne probleme, katerih pa ni mogoče identificirati s slovenskim narodnim položajem, čutenjem in problematiko niti v Trstu niti na splošno, četudi seveda spadajo kot statistično določljiv delček v skupen slovenski okvir, kot spada vsak Slovenec v slovensko narodno skupnost.

ALERGIČEN JE ZA KONKRETNE PROBLEME

V primeri z ostalo vsebino te številke »Mošta« sem s smorda celo preveč ustavil pri Lokarjevem članku, toda to se mi je zdelo potrebno tako zaradi aktualnosti teme, ki jo načenja, kot zaradi površnosti in abstraktnosti, s katero jo obdeluje, kajti tako pisanje lahko prispeva k temu, da bomo vprašanje slovenske narodne eksistence, ki smo ga po dolgem trudu (in po mnogem trpljenju in preliti krvi) končno spravili na konkretna tla, spet pahnili v neodgovorno ideološko in abstraktno filozofiranje in iskanje najboljših »spoznanj«, »odpornosti«, »mostov«, »integriranj« in kakor pač Lokar imenuje svojo »resničnost«, in to prav z izgovorom, da se borimo proti »ideološki« in za bolj »konkretno narodno zavest«. Skratka: Lokar je alergičen za vse, kar je politično, gospodarsko in socialno konkretno, ter skuša vse te probleme strateško obiti z ugotovitvijo, da si jih pravzaprav sami izmišljamo ali da smo jih vsaj v veliki meri sami krivi. Zato bi bil potreben njegov članek tudi obširnejšega in bolj izčrpnega odgovora, ki ga bo morda dobil s kake druge strani.

F. J.

(Dalje)